

STĀSTU
GLABĀTĀJA

SALLY
PAGE

THE KEEPER
OF STORIES

SALLIJA
PEIDŽA

STĀSTU
GLABĀTĀJA

No angļu valodas tulkojusi
Zane Rozenberga

821.111-31

Pe 160

Sally Page

THE KEEPER OF STORIES

Copyright © Sally Page 2022

Vākam izmantoti attēli © freepik.com

Vitas Lēnertes vāka dizains

Sallija Peidža

STĀSTU GLABĀTĀJA

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja VIJA KILBLOKA

Projekta vadītāja *Una Orinska*

Redaktore *Ilona Ancāne*

Korektore *Patrīcija Šteinberga*

Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*

Maketētāja *Egija Bļinova*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,

Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-824.

Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Zane Rozenberga, 2024

© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare, izdevums latviešu valodā,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-148-1

*Manam tētīm
sirsnīgā mīlestībā*

Prologs

Ikvienam cilvēkam ir savs stāsts.
Bet ja nu tev nav stāsta? Ko tad?

Ja esi Dženisa, tu kļūsti par citu cilvēku stāstu glabātāju.

Reiz viņa skatījās Kinoakadēmijas apbalvošanas ceremoniju un klausījās slavenas angļu aktrises – Nacionālā Lepnuma – pateicības runu. Šajā runā Nacionālais Lepnums aprakstīja savu kādreizējo apkopējas dzīvi un stāstīja, kā viņa, jauna un cerību pilna, raudzījiesies svešu cilvēku vannasistabu spoguļos, turēdama tualetes birsti gluži kā Oskara statuju. Interesanti, kas būtu noticis, Dženisa prāto, ja Nacionālais Lepnums nebūtu kļuvusi par aktrisi? Vai viņa joprojām būtu apkopēja, tāpat kā Dženisa? Abas ir apmēram vienā vecumā – mazliet zem piecdesmit –, un Dženisai šķiet, ka viņas pat izskatās drusciņ līdzīgas. Nu labi (Dženisai jāpasmaida), varbūt ne gluži līdzīgas, bet augumā nelielas, tātad drīzumā var kļūt druknas. Interesanti, vai Nacionālais Lepnums arī būtu kļuvusi par citu cilvēku stāstu glabātāju?

Dženisa neatceras, ar ko sākās viņas stāstu krājums. Varbūt ar acumirkliģu dzīves ainu, kas uzzibēja, braucot autobusa cauri Kembridžas lauku apvidum uz darbu? Vai varbūt ar sarunas fragmentu, ko viņa dzirdēja, tīrīdama izlietni? Drīz vien (slaukot viesistabā putekļus vai atkausējot ledusskapi) Dženisa pamanīja, ka cilvēki uztic viņai savus stāstus. Varbūt viņi to ir darijuši vienmēr, taču tagad tas notiek citādi, tagad stāsti paši tiecas pretī, un viņa tos pieņem. Viņa zina, ka ir kļuvusi par krātuvi. Uzklaidama stāstus, viņa ar tikko jaušamu galvas mājieni apliecina to, ko pati jau zina: daudziem cilvēkiem viņa ir vienkāršs, necils trauks, kurā droši var liet savus slēptākos vēstījumus.

Bieži vien šie stāsti ir negaidīti; reizēm tie ir jocīgi un aizraujoši. Reizēm tos piesātina nožēla, un reizēm tajos kūsdzīvesprieks. Dženisa domā, ka cilvēki varbūt runā ar viņu tāpēc, ka viņa tic to stāstiem. Viņa jūsmo par negaidīto un bez iebildēm pieņem pārspilējumus. Vakarā mājās, kur vīrs viņu apkrauj drīzāk ar runām nekā ar stāstiem, viņa domās pārcilā savus iemīlotākos stāstus un labpatikā kavējas katrā pēc kārtas.

Stāsta sākums

Pirmdienai ir sava īpašā kārtība: sākumā smieklī, pret vakaru viņas pirmdienu. Kā nesaderīgi grāmatu balsti tie abos galos ietver viņas pirmdienu. To viņa ir iekārtojusi apzināti, jo izredzes uz smieklīem palīdz piecelties no gultas un dod spēku gaidāmajam.

Dženisa ir atklājusi, ka laba apkopēja lielā mērā pati var noteikt savas dienas un stundas – un, jo svarīgāk, savu darba secību ne vien pirmdienā, bet arī pārējās nedēļas dienās. Visiem zināms, ka uzticamas apkopējas ir grūti atrast, un apbrīnojami daudz cilvēku Kembridžā, šķiet, uzzinājuši, ka Dženisa ir izcila apkopēja. Viņa nav pārliecināta par pagodinājumu “izcila” (ko nejauši dzirdējusi, kad viena no darba devējām dzēra kafiju kopā ar draudzeni). Viņa zina, ka nav izcila sieviete. Bet vai ir izcila apkopēja? Jā, laikam gan. Katrā ziņā viņai ir liela pieredze. Tomēr Dženisa cer, ka viss viņas dzīves apkopojums neaprobežosies ar frāzi “Viņa labi uzkopa telpas”. Izkāpdama no autobusa, viņa pamāj ar galvu vadītājam, lai atvairītu no sevis šo domu, kas uzmācas arvien biežāk. Viņš pamāj pretī, un īsu mirkli Dženisai šķiet, ka viņš grib kaut ko sacīt, bet tad autobusa durvis nopūšas kā smagā izelpā un drebot aizveras ciet.

Kad autobuss attālinās, viņa paliek stāvam un raugāties pāri ielai uz garu, zaļu avēniju, kuras malās rindojas privātmājas. Dažos logos spīd gaisma, citus slēpj aizkari un tumsa. Dženisa nojauš, ka aiz visiem šiem logiem mājo daudz stāstu, taču šorīt viņu interesē tikai viens. Tā īpašnieks dzīvo neregulāras formas Edvarda laika namā uz ielas stūra, un viņu sauc Džordijs Boumens. Diez vai citi viņas klienti jebkad ir satikuši Džordiju, un viņa zina, ka tie diez vai jebkad satiksies ar viņas starpniecību (Dženisa nedomā, ka viņas pasaulei vajadzētu darboties pēc tāda principa). Tomēr skaidrs, ka viņi ir dzirdējuši par Džordiju Boumenu. Ikviens ir dzirdējis par Džordiju Boumenu.

Džordijs dzīvo šajā mājā ilgāk nekā četrdesmit gadu. Vispirms viņš noīrēja istabu – Kembridžā īres maksas bija ievērojami zemākas nekā Londonā, kur viņš strādāja. Vēlāk, pēc apprecēšanās, atpirka māju no īpašnieces. Viņi ar sievu nespēja izraidīt pārējos īrniekus, tāpēc arvien augošā ģimene dzīvoja starp gleznotājiem, akadēmiķiem un studentiem, līdz tie cits aiz cita aizgāja projām paši pēc savas vēlēšanās. Tas bija laiks, kad sākās cīņas par jauniegūto brīvo telpu.

“Pats izmanīgākais bija Džons,” Džordijs bieži ar lepnumu atcerējās. “Viņš vienkārši sastiepa tur savas mantas, pirms vecie īrnieki bija sakravājuši savējās.”

Džons ir Džordija vecākais dēls un tagad dzīvo Jorkšīrā kopā ar savu ģimeni. Pārējās Džordija atvases ir izkaisītas pa pasauli, bet, kad var, atbrauc ciemos. Viņa mīļotā sieva Annija ir mirusi pirms vairākiem gadiem, taču pēc viņas aiziešanas mājā nekas nav mainījies. Katru nedēļu Dženisa aplaista viņas puķes – daži augi tagad ir pārtapuši par nelieliem krūmiņiem – un noslauka putekļus no amerikāņu rakstnieku romānu kolekcijas. Džordijs mudina Dženisu ņemt tās lasīt, un dažreiz viņa aiznes mājās kādu Hārperu Lī vai Marku Tvenu, ko pievieno savai atpūtas lasāmvielai.

Džordijs ir atvēris durvis, pirms viņa paguvusi sameklēt atslēgu.

– Mēdz teikt, ka pareizi izvēlēts brīdis esot pats galvenais, – viņš dobji noskandē. Džordijam ir iespaidīga miesasbūve un tai atbilstoša balss. – Nāciet iekšā, un sāksim ar kafiju!

Tas ir mudinājums pagatavot abiem stipru kafiju – ar kārtīgu karsta piena devu, kā Džordijam patīk, un tieši tā, kā savulaik gatavojusi Annija. Dženisai nav iebildumu. Lielākoties Džordijs sevi aprūpē pats (kad viņš nav Londonā, ārzemēs vai krodziņā), un viņai šķiet, ka Annija atzinīgi novērtētu šis atsevišķās palutināšanas reizes.

Džordija stāsts ir viens no Dženisas iecienītākajiem. Tas atgādina viņai par cilvēkos slēpto sīkstumu. Tur neapšaubāmi ir kaut kas arī par prasmi likt lietā savas dotības, bet par to Dženisai nepatīk domāt. Tas pārlietu līdzinās Bībeles stāstiem no bērnības un atgādina par pašas dotību trūkumu. Tāpēc viņa atvaira šīs domas un koncentrē uzmanību uz sīkstumu un izturību, kādu paudis zēns – nākamais Džordijs Boumens.

Džordijs (gluži saprotami) uzauga Ņūkāslā. Dženisa domā, ka viņu patiesībā sauc Džons vai varbūt Džimijs, bet nav par to pārliecināta; laika gaitā viņš ir kļuvis vienkārši par Džordiju. Viņš dzīvoja ostas tuvumā, kur strādāja viņa tēvs. Viņiem bija suns, kuru tēvs dievināja (vairāk nekā dēlu), un kokteiļu skapis gondolas formā, kas bija ģimenes prieks un lepnums (līdz plazmas ekrānu izgudrošanai). Kad Džordijam bija četrpadsmit gadu, viņš kādā agrā rīta stundā klīda pa Ņūkāslas ielām. Ģimenes suns bija sakodis kaimiņu, un tēvs alka pēc asinīm (kaimiņa asinīm). Tā kā saprāts un loģika bija aizbēguši pa logu, Džordijs bija aizbēdzis pa sētas durvīm. Bija auksta, sniegota nakts, un Džordijam mugurā bija tikai plāna virsjaka. Tomēr mājās atrasties viņam negribējās, tāpēc viņš negāja pa labi uz ostas pusi, bet nogriezās alejā pa kreisi un pa sāndurvīm ielavījās Ņūkāslas rātsnamā.

Viņš uzkāpa koncertzāles galerijas pašā augšā, kur bija silts un viņu būtu visgrūtāk pamanīt. Un tieši tad, kad viņš bija ērti iekārtojies aiz apgaismošanas ierīces (papildu siltums) un tiesāja kioskā nočieptu šokolādes batonu, atskanēja dziedāšana. Pirmā debešķīgā skaņa kā šķēps ieurbās Džordija krūtīs, pienaglojot viņu pie zemes. Viņš nekad nebija dzirdējis par operu vai to klausījies, taču mūzika viņu uzrunāja vistiešākajā veidā. Vēlāk televīzijas intervijās Džordijs mēdza sacīt: kad viņš nomiršot un viņu secēšot, ārsti atklāšot, ka viņa sirds ir ietīta “Bohēmas” partitūrā.

Viņš atgriezās mājās un aizvadīja tur dažas dienas, varbūt dažas nedēļas – laika ritums viņam daudz nerūpēja. Tajā laikā viņam radās plāns. Ziemeļaustrumu Anglijā viņš nekad nebija dzirdējis par operu, tāpēc sprieda, ka tā nav vieta, kur vērts dzīvot. Īstā vieta noteikti ir Londona. Tā taču, domājams, ir operas mājvieta? Visa krāšņuma mājvieta. Tātad jātiek uz Londonu. Taču bez naudas vilcieni un autobusi bija nepieejami. Tāpēc vienīgā iespēja bija doties turp kājām. Un tieši tā Džordijs nolēma darīt. Salicis mugursomā tik daudz ēdamā, cik spēja panest, un nočieptu dzēriena pudeli, viņš devās uz dienvidiem. Ceļā viņš sastapa klaidoni, kas viņam piebiedrojās, un krietnu gabalu abi nogāja kopā. Tajā laikā klaidonis iemācīja viņam šo to noderīgu pilsētas apstākļiem un parādīja, kā ceļojumā saglabāt tīras drēbes. Tas nozīmēja paņemt no veļas auklas izmazgātos apģērba gabalus un atstāt vietā savus savalkātos. Pie nākamās piemērotās veļas auklas tas tika īstenots un atkārtots daudz reižu.

Nokļuvis Londonā, Džordijs apstaigāja dažādas koncertzāles (klaidonis bija minējis viņam vairākas vietas, ko varētu izmēģināt) un beidzot dabūja darbu par skatuves strādnieku. Turpmākais ir vēsture.

Dženisas vīrs Maiks nekad nav saticis Džordiju. Tas viņam netraucē krogā stāstīt par Džordiju kā par senu draugu.

Sabiedrībā Dženisa pret to neiebilst; nevar gan teikt, ka Maiks par to justos pateicīgs, jo iztēlē viņš ir sarunājies ar Džordiju daudz reizi. Kad viņš čalo par pasauleslaveno tenoru (“Saprotiet, karalienes mīļākais dziedātājs!”), Dženisa tveras pie domas, ka šī tikšanās nekad, nemūžam nenotiks. Reizēm, kad Maiks ir “aizskrējis uz hauzīti”, atstādams rēķina apmaksu (atkal) viņas ziņā, viņa kavējas atmiņās, kā Džordijs dzied kādu viņas iemīļoto āriju, kamēr viņa berž cepeškrāsni. Pēdējā laikā Džordijs dzied skaļāk nekā agrāk, un tas Dženisai dara raizes, jo viņa ir pamanījusi arī to, ka reizēm nākas kliegt, lai pievērstu viņa uzmanību, un viņš nesadzird visu teikto.

Kad kafija ir izdzerta, Džordijs nespēj nociesties, nestaigājis Dženisai līdzī pa māju. Viņš grozās durvīs, kamēr viņa tīra kamīnu un piepilda to ar malku un jauniem iekuriem. Šķiet, viņš ir jāiedrošina. Par spīti lielajam augumam, viņš reizēm ir apbrīnojami bikls un vilcinās izteikties.

– Vai bijāt kaut kur aizbraucis? – Dženisa jautā, cerēdama tā pamudināt viņu izstāstīt to, ko viņš acīmredzami grib stāstīt.

Pirmais mēģinājums ir trāpījis mērķī, un Džordija seja iemirdzas. – Drusku pagrozījos pa Londonu. Ziniet, mīļā, tur nu gan netrūkst visādu dīvaiņu!

– Varu iedomāties. – Viņa cer, ka tas ir pietiekams pamudinājums.

Tā ir.

– Braucu ar metro, un viens tāds gadījās ceļā. Vagons bija pilns, bet nekā briesmīga. Mēs to vienkārši piecietām, saprotiet, ņēmām par labu, kā ir. Tas švītīgais ērms ielēca pēdējā brīdī, kad durvis jau vērās ciet, un tad sāka tik pretīgi lamāties...

Šajā vietā Džordijs teicami atdarina švītīgo ērmu, izraisīdams Dženisai smaidu. Viņa nav maldijusies; viņa zināja, ka Džordijs ir pareizais sākums šai dienai un šai nedēļai.

Ērma atdarinājums vēl ir tikai pusē. – Nu, kas tas ir! Vai nevar drusku pakustēties! Vietas tak pietiek, ja nav slinkums sabīdīties! Vietas ir diezgan. Nē, nudien! Pakustās, pavirzās tālāk!

Džordijs brīdi apklust, lai pārliecinātos, ka viņa klausās. – Un tad es dzirdēju balsi no vagona viņa gala. Cits vecis, laikam jau londonietis. Lai nu kā, viņš uzbļauj: “Atver rīkli platāk, vecais! Kādu pārīti varētu iebāzt tur.”

Dženisa skaļi iesmejas.

– Tas viņu apklusināja. – Džordijs ir ļoti apmierināts ar viņas reakciju.

Dženisu nevar piemānīt. Viņa zina, ka Džordijs pats bijis tas, kurš nodārdinājis šo saucienu metro vagonā. Tieši viņš izdzēsis švītīgā ērma spožumu. Viņš ir pārāk kautrīgs, lai to pateiktu, bet Dženisa zina. Viņa iztēlē gluži labi dzird viņa dimdošo balsi un atzinīgos smieklus visapkārt.

Apmierināts ar viņas reakciju, Džordijs ļauj viņai vienatnē turpināt darbu. Viņa pasniedzas pēc putekļu lupatas. Varbūt vajadzētu apmierināties ar to, ka var atrasties tuvumā tādiem cilvēkiem kā Džordijs? Daudzi no tiem, kuriem Dženisa uzkopj mājas, ienes viņas dzīvē kaut ko īpašu, un viņa lolo niecīgu cerību, ka arī pati kaut ko piešķir viņu dzīvei. Viņa apstājas pie grāmatplaukta, un roka ar putekļu lupatu brīdi paliek pusceļā. Patiesībā viņa jūtas nepārliecināta un nedroša. Ir vēl citu cilvēku stāsti. Ja viņai tajos vispār ir kāda loma, viņa zina, ka tā ir nenozīmīga piedeva. Viņa atkal atceras Nacionālo Lepnumu un mēģina iztēloties, kā šī zvaigzne stāvētu Džordija mūzikas istabā, pacēlusi putekļu lupatu virs viņa nošu partitūrām. Vai Nacionālajam Lepnumam ar to pietiktu? Vai viņa ar to apmierinātos? Dženisa turpina slaucīt putekļus, apmulsinājusi pati sevi ar tādu jautājumu.

Nākamreiz viņa sastop Džordiju, dodamās agrās pusdienās un pēc tam uz nākamo darba vietu. Laiks ir apmācies, un pa durvju spraugu iekšā laužas saltais februāra gaiss. Džordijs palīdz viņai uzvilkt mēteli. – Paldies, bez tā vairs nevar iztikt. Ziema jau spēcā!

– Ja nav spēka, jums jāuzmanās! – viņš brīdina.

– Nē, es jūtos labi! – viņa mēģina paskaidrot, šoreiz runādama skaļāk. – Teicu tikai, ka laiks kļuvis auksts!

Džordijs pasniedz viņai šalli. – Nu tad tiekamies nākamnedēļ, un esiet prātīga, taupiet spēkus!

Viņa padodas.

– Man ir jau labāk, – viņa gluži patiesīgi atbild.

Kad durvis aiz Dženisas aizveras, viņa sev jautā, vai dzīvestāsts ir traģiska komēdija vai komiska traģēdija.